

५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती

- १) भारतातील संघराज्य व्यवस्था
- २) केंद्र-राज्य वैधानिक संबंध
- ३) केंद्र-राज्य प्रशासकीय संबंध
- ४) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध
- ५) विभागीय परिषद व आंतर-राज्य परिषद
- ६) केंद्र-राज्य संबंधाबाबतचे आयोग

१) भारतातील संघराज्य व्यवस्था

- १) जोड्या लावा (संघ पद्धतीचे स्वरूप).

'अ' (विचारवंत)

'ब' (कथन)

अ) के. सी. व्हीयर

i) अत्यंत सांघिक

ब) मॉरीस जोन्स

ii) सहकारी संघराज्यवाद

क) पॉल अॅपलबी

iii) सौदेबाजीचा संघराज्यवाद

ड) ग्रॅनविल ऑस्टिन

iv) अर्ध सांघिक

पर्यायी उत्तरे :

१) अ - ii, ब - iii, क - iv, ड - i

२) अ - iii, ब - iv, क - i, ड - ii

३) अ - iv, ब - iii, क - ii, ड - i

४) अ - iv, ब - iii, क - i, ड - ii

- 1) Match the pairs (Nature of Federal System).

'A' (Thinker)

'B' (Statement)

A) K.C. Wheare

i) Extremely Federal

B) Morris Jones

ii) Co-operative Federalism

C) Paul Appleby

iii) Bargaining Federalism

D) Granville Austin

iv) Quasi Federal

Answer options :

1) A—ii, B—iii, C—iv, D—i

2) A—iii, B—iv, C—i, D—ii

3) A—iv, B—iii, C—ii, D—i

4) A—iv, B—iii, C—i, D—ii

- २) भारतीय संघराज्याचे स्वरूप पुढील स्वरूपाचे आहे.

खालील पैकी योग्य पर्याय निवडा.

a) केंद्र व राज्य यांच्यासाठी एकच संविधान

b) भारतीय घटनेनुसार एकेरी नागरिकत्व

c) एकात्म न्यायव्यवस्था

d) राज्यांना अधिकार नाही

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (a),(b),(c) योग्य विधान आहेत.

२) फक्त (b),(c) योग्य विधान आहेत.

३) फक्त (a) योग्य विधान आहे

४) एकही विधान योग्य नाही

- 2) The structure of Indian Union is as follows.

Choose the correct option from the following.

a) One Constitution for Center and State

b) Single Citizenship as per Indian Constitution

c) Integrated Judiciary

d) States have no authority

Answer options :

1) Only (a), (b), (c) are correct statements.

2) Only (b),(c) are correct statements.

3) Only (a) is correct statement

4) None of the statements is correct

- ३) खालीलपैकी कोणती भारतीय संविधानाची एकात्मक वैशिष्ट्ये आहेत ?
 अ) स्वतंत्र न्यायपालिका ब) सत्तेचे विभाजन क) एकात्मक न्यायपालिका
 ड) संविधानाची लवचिकता इ) राज्य प्रतिनिधित्वामध्ये समानता नाही

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ, ड, क २) फक्त ब, ड, इ ३) फक्त क, ड, इ ४) फक्त अ, ब, क
 3) Which of the following features are unitary features of Indian Constitution?
 A) Independent Judiciary B) Division of Powers
 C) Integrated Judiciary D) Flexibility of the Constitution
 E) No equality of State representation

Answer Options :

- 1) Only A, D, C 2) Only B, D, E 3) Only C, D, E 4) Only A, B, C

२) केंद्र-राज्य वैधानिक संबंध

- १) भारतीय राज्यघटनेनुसार संसदेने आणि राज्याच्या विधानमंडळाने बनवलेल्या कायद्यांचे विषय यामध्ये दिले आहेत:
 १) तिसरी अनुसूची २) सातवी अनुसूची ३) आठवी अनुसूची ४) नववी अनुसूची
 1) Under Constitution of India subject matter of laws made by Parliament and by the Legislature of State are enumerated in :
 1) Third Schedule 2) Seventh Schedule 3) Eighth Schedule 4) Ninth Schedule

- २) केंद्र-राज्य कायदेविषयक संबंधाबाबत जोड्या लावा.

अनुच्छेद

- अ) २४७
 ब) २४८
 क) २४९
 ड) २५०

तरतूद

- i) आणीबाणीची घोषणा लागू असल्यास राज्य सूचीमधील विषयांबाबत कायदे करण्याचा अधिकार
 ii) कायदेविषयक उर्वरित अधिकार
 iii) काही अतिरिक्त न्यायालये स्थापन करण्याविषयी संसदेचा अधिकार
 iv) राष्ट्रीय हिताच्या दृष्टीने राज्य सूचीमधील विषयांबाबत कायदे करण्याचा संसदेचा अधिकार

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	i	ii	iii	iv
२)	ii	iii	iv	i
३)	iii	ii	iv	i
४)	iv	i	ii	iii

- 2) Match the pairs regarding Center - State Legislative Relations.

Article

- a) 247
 b) 248
 c) 249
 d) 250

Provision

- i) Power of Parliament to legislate with respect to any matter in the State list if a proclamation of emergency is in operation
 ii) Residuary powers of legislation
 iii) Power of Parliament to provide for the establishment of certain additional courts.
 iv) Power of Parliament to legislate with respect to a matter in the State list in the national interest

- 1) Resolving disputes between the Central Government and the State Government falls within the jurisdiction of which of the following?
- 1) Inter-State Council
  - 2) High Court under Article 226 of the Constitution of India
  - 3) Supreme Court under Article 143 of the Constitution of India
  - 4) Supreme Court under Article 131 of the Constitution of India
- २) खालीलपैकी काय भारताच्या समवर्ती यादीत समाविष्ट नव्हते?
- १) वने
  - २) दिवाळखोरी आणि नादारी
  - ३) कृषी उत्पन्नावरील कर
  - ४) कारखाने
- 2) Which of the following was NOT included in the concurrent list of India?
- 1) Forests
  - 2) Bankruptcy and Insolvency
  - 3) Taxes on agricultural income
  - 4) Factories

४) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध

- १) जोड्या लावा (केंद्र - राज्य संबंध)
- 'अ' (अनुच्छेद)**   **'ब' (विषय वस्तु)**
- अ) अनुच्छेद २८०   i) बचत
- ब) अनुच्छेद २७७   ii) वित्तीय आयोग
- क) अनुच्छेद २७५   iii) वस्तु व सेवा कर परिषद
- ड) अनुच्छेद २७९ ए   iv) काही राज्यांना केंद्रकडून अनुदान
- पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	iv	ii	i	iii
२)	iv	i	iii	ii
३)	ii	iii	i	iv
४)	ii	i	iv	iii

- 1) Match the pairs (Centre - State Relation)
- 'A' (Article)**   **'B' (Subject Matter)**
- A) Article 280   i) Savings
- B) Article 277   ii) Finance Commission
- C) Article 275   iii) Goods and Service Tax Council
- D) Article 279 A   iv) Grants from the Union to Certain State

Answer Options :

	A	B	C	D
1)	iv	ii	i	iii
2)	iv	i	iii	ii
3)	ii	iii	i	iv
4)	ii	i	iv	iii

- 1) Arrange the following States in ascending order of their year of establishment.
A) Himachal Pradesh B) Nagaland C) Odisha D) Arunachal Pradesh
Answer options :
1) A, B, C, D 2) C, B, A, D 3) B, A, D, C 4) D, A, B, C

उत्तरे : (५) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती

१) भारतातील संघराज्य व्यवस्था

१-४ २-१ ३-३

२) केंद्र-राज्य वैधानिक संबंध

१-२ २-३ ३-४ ४-४

३) केंद्र-राज्य प्रशासकीय संबंध

१-४ २-३

४) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध

१-४ २-२ ३-३

५) विभागीय परिषद व आंतर-राज्य परिषद

१-१

६) केंद्र-राज्य संबंधाबाबतचे आयोग

१-२